

[Kristian Kristensen.]

er en udvikling, det nok er værd at lægge mærke til, og som i sig selv er i høj grad foruroligende.

Pristallet er ikke nogen ny foreteelse i det danske samfund. Vi havde gennem flere hundrede år en pristalsregulering for tjenestemandslønninger, præste- og lærerlønninger, som virkede udmærket. Det var ikke et pristal i samme forstand som det nuværende; man havde dengang kapiteltakstreguleringen af tjenestemandslønninger. Det var væsentligt kornprisen, der var regulatoren for lønningerne — ikke kornprisen alene, men den var det væsentligste — og der var den principielle forskel mellem dette system og det nuværende, at det var det, der produceredes på Danmarks jord, det, der var resultatet af vore anstrengelser og for øvrigt også dengang vor væsentligste eksportartikel og dermed vor væsentligste indtægtskilde, der var basis for lønningerne. Hvis denne eksportartikel steg i pris, steg lønningerne i god overensstemmelse med, at så fik det danske folk flere penge til fordeling, og derfor kunne der blive mere til den enkelte, også til præsten og læreren.

Denne ordning virkede udmærket i flere hundrede år, indtil den blev afskaffet i 1908 og vistnok i øvrigt på foranledning af tjenestemandorganisationerne, idet man spurgte: hvorfor skal vi have løn efter bygprisen? Så ved vi aldrig, hvad vi får, bygprisen svinger jo; nej, lad os få 1 000 kr., så ved vi da, hvad vi får.

Det sagde man i 1908, og man må huske, at vi dengang havde en forholdsvis rolig prisudvikling bag os, men da man nåede til 1916, var præster og lærere blevet meget klogere, og de havde opdaget, at er der noget, man netop ikke ved hvad er værd, så er det 1 000 kr., så det havde været en fordel i stedet at få værdien af et vist antal tønder byg.

Man nåede til 1919 og indførte så igen en automatisk regulering af tjenestemandslønningerne, men desværre gik man bort fra det gode, gamle princip at regulere i forhold til indtægterne eller i forhold til noget, der repræsenterede indtægterne. Man gik fra et indtægtspristal over til et udgiftspristal, idet man spurgte: hvor dyrt

er det at leve i Danmark, og bestemte, at tjenestemandslønningerne skulle stå i forhold hertil. Denne ordning virkede for så vidt nogenlunde godt igennem en årrække, indtil man i efteråret 1939 som betingelse for at gå over til 2-årige lønaftaler indførte den nuværende pristalsregulering også for timelønnede.

Så skete der det ironiske, at få måneder efter, at man havde udvidet denne pristalsordning til at gælde for hovedparten af Danmarks befolkning — lad os lægge mærke til, at nu er det sådan, at omkring $\frac{2}{3}$ af Danmarks befolkning får sine indtægter reguleret efter udgifterne — satte man den ud af kraft under indtryk af overvældende begivenheder udefra. England gjorde forsøg på at holde et konstant prisniveau, derfor gav de det samme for vore landbrugsvarer; men de søgte at få flere penge til landet, derfor steg kul- og tekstilpriser, og vi fik herhjemme en prisstigning for importvarer, men ikke for eksportvarer. Under indtryk heraf satte man reguleringen ud af funktion. Man fulgte for så vidt fornuften, men man brød en aftale, og det var ikke så godt; det havde været bedre med en aftale, der kunne holde i gode og onde tider.

Nu gælder altså pristalsreguleringen for omkring $\frac{2}{3}$ af befolkningen; i modsæring til det gamle pristal, der var et indtægtspristal, er det et udgiftspristal. Det er det, der har gjort, at pristalsreguleringen virker, som den gør. Vi kender det ud over landet. Jeg er ny mand her i tinget, og jeg ved bedre, hvad man siger ude omkring, end hvad man siger herinde. Der er man opmærksom på, at pristalsreguleringen har gjort vort løn- og prissystem til en svikmølle. Prisstigninger giver lønstigninger, og lønstigninger giver prisstigninger, og sådan fortsætter det, tilsyneladende uden ende. I sommer, da man her i tinget havde vedtaget tjenestemandsløven, gjorde et blad som Middelfart Venstreblad opmærksom på det farlige i, at nye omkostninger nu foranlediger, at inflationen går videre, svikmøllen går videre, skruen uden ende drejer igen, og man brugte også udtrykket „karusellen, der går videre og vildere“; det bliver stadig vanskeligere at holde sig fast, skrev Middelfart Venstreblad.